

Huaorani

nomaden
van het tropisch
regenwoud

TEKST EN FOTOGRAFIE PIM SMIT

Het is niet iedereen
gegeven om zeer
ontoegankelijke
gebieden te bezoeken.
Na een gedegen
voorbereiding en
een urenlange boot-
tocht vertoefde Pim
Smit een paar dagen
bij Huaorani-indianen
en doet daarvan
verslag op de volgende
pagina's.

Een groep van ongeveer 3000 Huaorani-indianen leeft, verspreid over het regenwoud, in het grensgebied van Ecuador, Colombia en Peru

De kano wordt volgeladen met 5 gallons water, 5 dozen eieren, een tros bananen, groente, rijst, pannen, lepels en vorken, machetes, hangmatten, poncho's, 2 grote jerrycans benzine, kettingzaag, butagasfles en een 3 pits kookplaat. De 40 pk motor wordt met machtige trekbewegingen aan een koord gestart en de neus van de boot naar het midden van de wild stromende rivier de Shiripuno gemanoeuvreerd. Onderweg vliegen rood en geel gevederde papegaaien over de boomtoppen. Paarsgewijs krassend verdwijnen ze bij de oever in 50 tinten groen. Schildpadden met vlinders op hun neus warmen zich op aan de zon, dansen blauwe vlinders in het zonlicht, wachten kaaimannen en een meterslange, blauwogige anaconda op voorbijkomende prooi en hangt een luiaard rustig aan een tak. Na een paar uur varen komen we aan bij een dorp van enkele Huaorani-indianen.

Huaorani

In het grensgebied van Ecuador, Colombia en Peru leeft een groep van ongeveer 3000 Huaorani-indianen, verspreid over een reusachtig gebied, in het regenwoud. Tot voor kort hadden ze nauwelijks contact met andere culturen en volken en maakten gebruik van stenen werktuigen. Er zijn geen scholen, het geschreven woord is onbekend, verhalen en kennis worden al honderden jaren doorgegeven van vader op zoon, van moeder op dochter. Het enige kledingstuk voor de man is een touwtje om z'n middel waaronder de voorhuid van z'n geslacht is geklemd. De vrouwen en kinderen hebben nog minder aan.

Het dorp dat wij bezoeken bestaat uit drie of vier hutten op een kaalgekapt stuk jungle. Het van takken gemaakte geraamte van een hut is ongeveer 5 meter hoog en 8 meter lang. De schuin zijanten zijn dak-

pansgewijs bekleed met palmladeren. De tot de grond reikende bedekking is perfect waterdicht. Alles wordt bij elkaar gehouden met zelf gemaakt touw. Op een kleine toegang na zijn de voor- en achterkant ook afgedicht met palmladeren.

Om de hutten scharrelen een paar apen, spelen kinderen met honden en probeert een toekan gekookte rijstkorrels van de grond te pikken. Bij het binnentreden van de hut ligt Gaba languit in een hangmat naar het vuur te kijken waarop een varken ligt met de poten omhoog. Aan de wand een blaaspijp, een houten houder voor giftige pijlen, van touw gemaakte manden en visnetten, op de grond metalen pannen, een tros bananen en een halsketting van varkenstanden.

De volgende dag mogen we met Gaba, zijn vrouw Nemonte en hun kind Mipo mee naar de plek waar papegaaien klei eten om het gif van gegeten vruchten te neutraliseren.

Voor vertrek smeert Nemonte haar gezicht in met geplette zaden van de orleaanboom. De rode pasta wordt tussen neus en wenkbrauwen op het gezicht gesmeerd. Gaba is bewapend met een machete, speer, blaaspijp en een houten koker met giftige pijlen.

Pootafdrukken tapir en jaguar

In de verzengende hitte moeten we heuvels beklimmen, over gevallen boomstammen klauteren en onder laaghangende boomtakken kruipen. Regelmatig moeten met een kapmes takken en lianen van het onzichtbare pad verwijderd worden. Constant het geluid van zoemende, bloeddorstige insecten. Om snelstromende beekjes te overbruggen worden in 10 minuten jonge bomen gekapt en van oever naar oever gelegd. De indianen bereiken moeiteloos de overkant. Lopen over dergelijke natuurlijke

Traditioneel 'gekleed' staat een Huaorani-man voor de ingang van zijn onderkomen.

Rechtsboven: Een onderkomen van palmladeren.

Boven: Het verzamelen van jonge Chambirapalm bladeren waaruit vezels voor touw, hangmatten, etc. wordt gewonnen.

Rechtsmidden: De Shiripuno rivier, een van de aan de oostkant van de Andes ontspringende takken van de Amazone.

Rechts: Een Huaorani-man in zijn hangmat, met op het rooster een varken dat gegaard wordt.

Geheel boven: Huaorani-man met blaaspijp en bamboe-koker met gifpijlen.
Links: Een van de water-stroompjes wordt via een boomstam gepasseerd.
Boven: Twee Huaorani vrouwen met karakteristieke gezichtsbeschildering met rode kleurstof uit Orleaan-zaden (links)

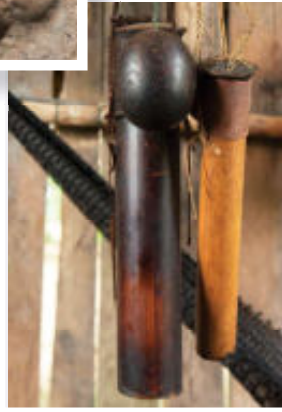
‘We doden de jaguar niet. Het is een heilig dier en herbergt de ziel van onze voorouders’

evenwichtsbalken van ± 5 meter lengte is niet voor iedereen weggelegd. Met enige hulp kan de overkant droog bereikt worden. Onderweg zien we pootafdrukken van een tapir en een jaguar. Na een paar uur lopen is m'n t-shirt doorweekt en landen vlinders op m'n schouder om het zweet op te zuigen. Vlakbij de kleiwand stopt Gaba en luistert aandachtig naar geluiden uit het oerwoud. Hij heeft wilde pecari's gehoord en zijn zoon klimt al in een boom. Hij adviseert ons hetzelfde te doen zodra de kudde van ongeveer 80 wilde varkens onze kant op rent. We moeten goed opletten, want ze worden altijd gevolgd door een jaguar. Gaba rent met zijn houten speer naar de ritselende geluiden en probeert een varken te spiesen. Na enige tijd komt hij zonder buit terug. Op de terugweg stoppen we bij een Chambira palm. Nomente vertelt waarvoor ze deze palm gebruiken: ‘We trekken de vezels van de jonge bladeren af en verwerken die tot touw. Daarmee vlechten we hangmatten, visnetten, tassen en manden. Ook de houten pijlen voor de blaaspijp zijn afkomstig van de Chambira palm. Om de hoge vruchten te bereiken hebben we ernaast een andere boom geplant. Via deze boom kunnen de mannen 25 meter omhoog klimmen en met een lange stok de vruchten oogsten. De jungle is onze supermarkt, gereedschapswinkel en apotheek. Ik laat jullie straks de Barbasco plant zien. Het sap van deze plant gieten we in een poel waardoor de vissen tijdelijk verlamd raken. Dan kunnen we met onze netten de vis uit het water scheppen. Het gif heeft geen blijvende schade voor mens en dier.

Naburige dorpen

Een paar dagen later volgen we met de kano de meanderende rivier en varen dieper het regenwoud in om een ander dorp te

De afdruk van een jaguarpoot.

De kokers met gifpijlen in het onderkomen van een Huaorani-familie.

bezoeken. Aan de rivieroever staan Tiro en zijn gezin ons op te wachten. Het dorp bestaat uit drie hutten. Eén voor Tiro, één voor zijn vrouw en twee kinderen en één voor de moeder van Tiro. Ook hier hangmatten en een groot vuur in het midden van de hut. Om de hut blaffen een paar honden. 's Avonds vertelt Tiro over het leven in de jungle: ‘De honden waarschuwen ons voor een naderende jaguar. De afgelopen jaren zijn vier honden door een jaguar opgegeten en één kind, maar we doden de jaguar niet. Het is een heilig dier en herbergt de ziel van onze voorouders.

Als een volwassene overlijdt wordt het lichaam in zijn onderkomen begraven en daarna de hut in brand gestoken. Bij ons is de dood niet iets natuurlijk. Tot voor kort moest een dode gewroken worden. We gingen dan naar een naburig dorp voor vergelding.’

We krijgen toestemming om in Tiro's hut te overnachten. Tiro vertelt dat sommige Huaorani's preferen in totale afzondering te leven. ‘Tien jaar geleden wilden wetenschappers in contact komen met de bewoners van een dorp hier in de buurt. Uit een klein vliegtuigje werden kookpotten, machetes en rijst gegooid. Een week later werd het dorp over land benaderd met nieuwe geschenken. Dagen later zijn hun doorboorde lichamen gevonden.’

Blaaspijp

Tijdens een wandeling houden we stil bij een Chonta palm. Tiro legt uit dat de Huaorani's van deze boom blaaspijpen maken: ‘Met een machete wordt de ± 3 meter lange, harde stam gekapt. Vervolgens wordt de vrijwel rechte stam doormidden gekleefd. Eventuele hobbels op het vlakke deel van de twee komvormige helften worden glad

Als er te weinig voedsel is op loopafstand van de hutten moet een Huaorani-gemeenschap op zoek naar een nieuw leefgebied

geschraapt, totdat de delen vrijwel naadloos op elkaar passen. Vervolgens worden de stokken boven een vuur verwarmd en in een wig van een boomstronk net zolang gebogen totdat de twee delen perfect recht zijn. Met een machete of de scherpe tanden van een piranha wordt in het hart van beide helften van de stok over de gehele lengte een kleine ronde opening gemaakt. Vervolgens wordt de schacht met water, klei, zand net zolang geschuurd en gepolijst tot een ronde, kaarsrechte, buisvormige opening ontstaat als bij de loop van een geweer. Na twee weken is de blaaspijp klaar voor gebruik.’

Een Chonta palm.

Karakteristiek zijn de vele steltwortels met epifyten.

Van deze soort, met zeer hard hout en zacht merg worden blaaspipen gemaakt.

komt van bastschraapsel van een speciale liaan. Dit slijpsel wordt opgevangen op een palmblad. Vervolgens wordt het blad opgerold tot een koker en aan beide uiteinden dichtgeknoopt en verticaal opgehangen. De bovenzijde wordt opengemaakt, zodat een trechtervorm ontstaat. Daarin wordt water gegoten en het dikke vocht dat zo ontstaat druppelt onder uit de trechter. Het wordt opgevangen in een kleine pot die op een vuur verwarmd wordt. Het water verdampt en er blijft een dikke vloeistof over. De pijlpunten worden in deze brij gedoopt. De 30 cm lange pijlen zijn nu klaar voor de jacht.’

Jagen

Tiro vertelt over de jachttechniek: ‘Blazend op een opgerold blad of op de handen, die we speciaal gevouwen voor de mond houden, maken we een geluid om vogels te lokken. Wanneer dat geen resultaat oplevert, gaan we over op keelklanken. Apen die de oproep beantwoorden komen dan dichterbij. Snel wordt een giftige pijl gepakt, die aan het uiteinde omwikkeld is met een beetje kapok, dat met spuug vastgeplakt is. De pijl kan met grote snelheid weggeblazen worden. Eén pijl is niet voldoende om de circa 10 kg wegende aap te doden. Meestal volgt een 3 uur durende achtervolging. Als een paar kilometer verder de aap uit de boom valt maar blijft steken op een zijtak, moeten we de boom in. We klimmen soms wel 30 meter omhoog om de aap te pakken. Op de grond wordt de staart om zijn hals gebonden en als hengel gebruikt om de aap over schouder mee naar het kamp te nemen.’

Curare

In de hut krijgen we uitleg over de giftige pijlen: ‘Het giftige sap om curare te maken

Nomaden

Helaas moeten we afscheid nemen van deze bijzondere jager-verzamelaars. Wanneer we donkere rookwolken zien aan de horizon krijgen we de laatste nederig makende uitleg. Als er te weinig voedsel is op loopafstand van de hutten moet een Huaorani-gemeenschap op zoek naar een nieuw leefgebied. Maniok takken worden aan elkaar gebonden, blaaspijp, hangmatten, zaden, kookpotten, machetes en kinderen verzameld en zo nodig op de rug gebonden. De dakbedekking van gedroogde palmbladeren van iedere hut wordt in brand gestoken en de gezinnen verdwijnen in de jungle.

smithendriks@planet.nl

Noot redactie:

Orleaanboom (lichaamsbeschildering): *Bixa orellana*;
Chambira palm (touw en pijlen): *Astrocaryum chambira*;

Chonta palm (blaaspipen): *Iriatea deltoidea*;
met de naam **Barbasco** (verdoven vissen) worden verschillende planten aangeduid: o.a. *Lonchocarpus urucu*, *Deguelia utilis* of *Jacquinia barbasco*.

Geheel boven: Een Huaorani met een van de vele apensoorten uit dit gebied. Boven: De uit een enorm dikke boom gekapte boot. Links: Een piranha, 'levancier' van zeer belangrijk eiwit én gereedschap.

Links: Een snoer, van tanden van wilde zwijnen. De ketting wordt gedragen met een stevig gevlochten streng om de nek.